

כיצד תובטח פרנסתנו מענף החלב?

והעובר על מיכסה זו — הרי ידוע למדי מהי התמורה הצפויה לו מ"עודפי-חלב". ענפים חק"לאיים אחרים — תרומתם לפרנסת המתיישבים אביגדור היא הקטנה ביותר; על ההכנסה מהפר"דס כבר הוזכר לעיל; ענף הלול — אף הוא נתון בצבת המיכסות. ובכן — כיצד אפשר להתפרנס, כשגם הענף העיקרי, ענף-החלב, אף הוא נתון בצרה? ולא די בזה: ההוצאות למיסים הולכות וגדלות, ובזמן האחרון נתבשרנו שתחול גם התייקרות ניכרת במספוא הקנוי מהחוץ (המזון המרוכז, הפת"ו, ובוודאי גם השחת).

אין להתפלא שאנו שרויים בדאגה, ואין אנו יודעים כיצד נקיים את עצמנו, על אף היותנו בעלים ל"עדרים גדולים".

ואי המוצא? נדמה לי שתשומת-לב ערה יותר לאי-אלו בעיות ועובדות, והעיקר — חתירה לפתרון בהחלטיות ובקצב מזוהז, עשויים לשפר את מצבם של ייצרני חלב כמונו.

בזמן האחרון נתפרסמו בעיתונות וכן ב"ידיעות תנובה" פרטים על הנעשה בשיווק החלב לשתייה ומוצרי החלב השונים. צוין שאחד המכשולים הרציניים בהגדלת צריכת חלב שתייה הוא — "בעיית מחלקי החלב"; הס"הם הקובעים אם יחלקו את ההלב כבעבר, בבקבוקים, או בשקיקי פלאסטיק. מהפרסומים השונים למדים שהנהגת חלוקת החלב בשקיקים היתה מאפשרת שיווק וצריכת חלב בשיעור רב יותר; והרי ידוע הדבר שהתמורה הגדולה ביותר לטובת ייצרני החלב מתקבלת דווקא משיווק חלב שתייה, שאינו כרוך בהוצאות עיבוד והתקנה גבוהים במחלבות. ניסיונות שנעשו בשיווק חלב בשקיקים, אף הוכיחו בעליל את הגדלת צריכתו.

לעומת זאת — חלוקת החלב הקיימת (בבקבוקים), כפי שהיא מבוצעת כיום (ראה תיאור במוסף "הארץ" ובחוברות תנובה), לא רק שאין היא מתאימה להגדלת צריכת חלב שתייה, אלא אף דוחה צרכנים לא מעטים מהשימוש בו (הר"ה הסאניטארית בהפצתו, איחור בהבאתו לבית הצרכן וכד' וכד'). הכתבה ב"הארץ" הנ"ל אף

בשנים האחרונות, בהתאם להמלצות וועדת התיכנון והביסוס של המשק החקלאי, הוגדלה יחידת העדר במושבים, כדי שתשמש מקור עיקרי לפרנסת המתיישב. הנימוק העיקרי להר"חבה היה: יחידת-עדר קטנה אינה ריווחית עוד, וכיוון שמיכון העבודה ברפת ובייצור המספוא אפשרי גם במשך המשפחת, הרי רצוי הדבר שבעלי משקים אלה יגדילו את מספר החולבות ל-15-20 ראש, ואז — יחד עם בני-הבקר — ימנה העדר כ-35-40 ראש, וריווחיותו תהיה בטוחה יותר.

אולם מתקבל הרושם שהמתכננים הנ"ל לא הביאו בחשבון, או שלא חזו מראש, אילו גורמים שעלולים להפריע את התקוות שתלו בתכניות ב"סוס אלה, וזאת — בתנאים המיוחדים שבמושבים מסויימים. לא הושם לב לעובדה ששטח הקרקע העומד לרשות המתיישב אינו ניתן להגדלה בתנאי ההתיישבות שלנו; וכיצד אפשר יהיה להרבות בייצור מספוא כדי לכלכל את העדר המוגדל? מה היתה איפוא התוצאה? להיזקק לאספקה קנויה מהחוץ בכמויות גדולות יותר. כן לא הובאה בחשבון ההשקעה הגדולה במיכנים, בציוד וכד', שהתחייבה משינוי זה של יחידת העדר. והבעיה היא: לא רק החזרת הון ההשקעה, אלא גם הנשיאה בעול הכבד של הריבית.

אולם הצרה העיקרית, שכנראה לא חזו אותה מראש, ואשר היא אף עלולה למוטט את מצבם של בוקרים לא מעטים, הרי היא "גזירת" מיכסות השיווק של חלב!

החתום מטה הוא חבר המושב אביגדור. חלק ניכר מהחברים שמע בעצת המתכננים הנ"ל והג"דילו את יחידת-העדר. שטח האדמה הפנוי של רשות כל חבר במושב זה הוא 27 דונם; וגוסף לזה — חלקת פרדס, שההכנסה ממנו מצומצמת למדי; מיכסת המים מוגבלת ל-12 אלף מ"ק, ואם "עוברים" על מיכסה זו — חייבים לשלם בעד כל מטר מעוקב שמעל למיכסה 20 אג'.

החל מאפריל 68 נקבעה מיכסת-שיווק-חלב של 55 אלף ליטר למשקים לא מעטים שבכפרנו;

בשנים של עליית מאות האלפים לאחר קום המדינה הובא נימוק „שהעולים האלה, מארצות צפון-אפריקה וכו', אינם רגילים בצריכת חלב“. האם אי-אפשר היה ל„חבב“ את החלב, ולוא לפחות על הדור הצעיר של עולים אלה, ע"י הגשת חלב טבעי וטעים בבתי-הספר? ויתכן ש„הינוך“ כזה לשתיית חלב היה מתקיים בהם גם בגיל הבגרות.

3. ולמה לא נמצא דרך ואמצעים להספקת חלב שתייה לצה"ל? ושוב — חלב מלא, טעים; ובקיץ — גם מקורר?

4. יש סוברים שלא מעטים הם האנשים בארץ שמוותרים על שתיית החלב מחמת ה„טיי-פולים“ הרבים בו, בטרם יוציאוהו לשוק („מהי-לות שונות לשם התאמתו לחלב סטאנדארטי, בעל תכולת שומן מסוימת וכדומה). טוענים שטיפולים כה מרובים פוגעים קשה בטעמו וריחו של החלב. ברוב ארצות העולם מוציאים לשוק את החלב במצבו הטבעי ו„הטיפול“ מצטמצם בפיסטור בלבד. ואם ישנם אי-אלו צרכנים שמעוניינים בחלב מיוחד (דל-שומן או חסר-שומן לחלוטין) מייצרים בשבילם מינים מיוחדים אלה במחלבות. אולי הגיע הזמן שגם אנחנו בארץ נוציא השוקה חלב שתיה בטעמו, ריחו והרכבו הטבעיים?

5. ועוד שאלה: למה כה דלה אצלנו הפרויקט סומת לשתיית חלב? אולי אפשר להיעזר לשם כך במומחים לדבר?

6. ואולי גם אפשר לספק חלב במחיר מחול למשפחות מרובות-ילדים מדלת-העם? שמא יתעניין בכך משרד-הסעד?

סיכום

אין ספק שקיימות אפשרויות להגדיל את צריכת החלב ומוצריו, וייתכן שתימצא אז גם האפשרות לרכך את גזירת „מיכסות השיווק“, גם אם לא לגבי כל החקלאים, שאצל רבים מביניהם ענף החלב הינו בבחינת ענף-לוואי, ולא היחיד והעיקרי להבטחת קיומם, הרי לפחות לגבי אותו סוג של מתיישבים שקופחו קשה ע"י המיכסות, ואשר אצלם ענף הרפת הוא הבסיס העיקרי לקיומם.

גרשון יפה

אביגדור, מאי 1968

היתה מאוירת בתמונות, ומסופקני אם הן עוררו „תיאבון“ לשתיית חלב. האמנם אין כל פתרון לסבך הזה, שפוגע כה קשה בייצרני החלב? ועכשיו אגע במלים אחדות במוצרי-החלב שמחלבותינו המודרניות (של „תנובה“) מייצרות אותם. אין זה סוד שצרכניות במושבים וכן גם קיבוצים שונים נזקקים לכמויות ניכרות למדי של תוצרי-חלב, המיוצרים במחלבות אחרות. מהי הסיבה לכך? אמנם גם במחלבות „תנובה“ מגוור נים את התוצרים המוצעים בשוק, אבל ייתכן שהם יקרים יותר, או פחות טעימים, ומשום כך מעדיפים אף הצרכנים שבמשקי „תנובה“ את תוצרי המחלבות הפרטיות? האין תיקון גם לתקלה זו? יודע-דבר מסבירים את יוקר הייצור במחלבותינו בשכר העבודה הגבוה של העובדים (בהשוואה לשכר העבודה של „פרעלי מזון“ במפעלים אחרים), וכן בכשלון לצמצם את מיספר המועסקים במחלבות, על אף השיכלולים בצידוד ובשימוש במיתקנים אוטומאטיים; וענין הוזלת הייצור של מוצרי החלב, הולך והופך לבעיה חמורה למדי, כי בגלל צמצום צריכת חלב-שתיה מופנים כ-60% מהחלב המשווק לתעשייה.

ברור למדי שאחת המטרות העיקריות של האחראים לענף החלב ולשיווק תוצריו צריכה להיות הגדלה מאקסימאלית של צריכת חלב שתיה ויש רבים, הסוברים שאפשר להשיג זאת בדרכים ובאמצעים דלהלן:

1. יש לפתור בהקדם האפשרי את בעיית „המלחמה“ שבין מחלקי החלב לבין שקיק החלב;

2. הכרח הוא למצוא סוף-סוף את הדרך להספקת „כוס החלב“, או „שקיק החלב“, לילי-די בבתי-הספר. אמנם, דובר על כך לא פעם, ואף נעשו אי-אלו נסיונות להגשים זאת, אבל כל זה נסתיים עד עתה באכזבה גדולה; והבקיאים בפרשה זו טוענים שהסיבה לכך היתה פשוטה למדי: סיפקו לילדים חלב בעל טעם תפל, חסר-שומן כמעט, והילדים מאסו בו ולא רצו לשתות אותו.

דרך אגב, בנגעי בשאלה זו, הנני נזכר שבידיונים בשאלת אי-הרחבת צריכת חלב שתיה